

crkva u svijetu

POGLEDI

MARIJA U DUHOVSKOJ CRKVI

Celestin Tomić

Danas mnogi, i među katolicima, zaobilaze Mariju, Majku Isusovu ili iskrivljuju njezin lik, umanjuju njezinu ulogu. Ona je, kažu, »jedna bogobojazna i pobožna djevojka, nježna i pobožna majka, koja ponekad nije ni razumjela svoga Sina, žena kojoj je samoj potrebno spasenje«. Ali nema nikakve posebne uloge u Kristovoj i Duhovskoj crkvi. Ona je kao i svatko drugi samo član Kristove crkve i ništa drugo.

Istina je: Marija živi životom tolikih izraelskih žena svoga vremena, život pun obiteljskih briga i teškoća; ona je i sama potrebna spasenja. Ona je član Kristove Crkve. Ali kao Majka Isusova, ona je nešto mnogo više i njezino poslanje u Kristovoj Crkvi ima posebno i jedinstveno značenje. To nam i kazuje mali sažetak Duhovske Crkve u Djelima apostolskim: »I pošto uđu u grad, uspnu se u gornju sobu gdje su boravili: Petar i Ivan i Jakov i Andrija, Filip i Toma, Bartolomej i Matej, Jakov Alfejev i Šimun Revnitelj i Juda Jakovljevi — svi oni bijahu jednodušno postojani u molitvi sa ženama, i Marijom, majkom Isusovom, i braćom njegovom« (Dj 1, 13 s).

Ovdje imamo prvi zaokruženi izvještaj, sažetak, o apostolskoj Crkvi. To je svojstveni način pisanja knjige Djela apostolskih. U par rečenica ispunja mnoge praznine, zgusnuto daje pogled u stanje prve Crkve i služi autoru za povezivanje jednog događaja s drugima.

Takvi sažeci otkrivaju složenu povijesnu stvarnost prve Crkve, jezgrovito izriču važne i značajne čine, njezinu unutarnju strukturu i dinamičnost. Teološki su vrlo važni. Više nego o samim događajima o kojima nas izvješćuju, Djela apostolska govore o naravi, biti, postojanju Crkve Božje u vremenu. Stoga zaslužuju posebnu pažnju.

Ovaj prvi izvještaj posebno je važan i teološki bremenit. Dok nam drugi sažeci govore o vanjskom životu i djelovanju Crkve, o religioznom zajedništvu u prvoj Crkvi (2, 42—47), o zajedništvu dobara (4, 32—35), o čude-

snoj aktivnosti apostola (5, 11—16), o onome što je pobuđivalo poštovanje i divljenje među Židovima u Jeruzalemu (2, 47), ovaj prvi sažetak o apostolskoj Crkvi izvješćuje o njezinu unutarnjem sastavu, njezinoj unutarnjoj snazi i životu. Ovo je pogled na Duhovsku crkvu, Crkvu na koju silazi Duh Sveti na Duhove. Izbor apostola Matije na Judino mjesto (1, 15—26) samo je uklopljen izvještaj da se popuni broj Dvanaestorice koje je Isus Krist »ustanovio« kao simbolični znak novog Izraela.

Što nam kaže ovaj sažetak?

Apostoli s brda zvanog Maslinskog »uđu u grad«, u sveti grad Jeruzalem gdje će se roditi Crkva. »Uspnu se u gornju sobu«, vjerojatno u istu prostoriju u kojoj je Isus slavio posljednju večeru, euharistijsko slavlje. Tu su »boravili« ne privremeni već stalni boravak.

Vidimo okupljene tri skupine: najprije Jedanaesticu koje imenom naziva. Izborom Matije broj je upotpunjen: Dvanaestorica kako je Krist htio i ustanovio (Mk 3, 14). Oni vode, upravljaju, predsjedaju Crkvi. Uz apostole spominje još dvije skupine koje ne spominje poimence: »žene«; to su sigurno one koje su pratile i pomagale Isusu na njegovim mesijskim putovanjima i svjedoci su Kristove smrti i uskrsnuća, Kristove učenice, zatim »braću Isusovu«. Nisu to braća po krvi, jer je Isus jedini sin (Lk 2, 43), nego bliža i daljna rodbina. I oni su pratili Isusa iz daleka, bili prisutni na Kalvariji i svjedoci su uskrsnuća. I među njima Marija, majka Isusova.

Crkva nam se u ovom prvom opisu otkriva kao Crkva koju je Krist htio i utemeljio. Oko apostola su žene, učenice-sestre i braća-učenici kao i oko Isusa za njegova zemaljskog života. Svi su oni sada njegovi vjernici. Krvno srodstvo ne igra ulogu. Isus može sada pokazati s pravom na ovu prvu zajednicu: »Evo majke moje i braće moje.« »Koji god Božju riječ sluša i vrši, on mi je brat, sestra i majka« (Lk 8, 20).

Za ovu prvu zajednicu kaže Luka da je »jednodušna«. Ne misli reći da su sve te tri skupine na jednom mjestu već da su jedno srce i jedna duša (2, 46; 4, 24). Među njima vlada zajedništvo duha i savršena sloga. Ovo jedinstvo i sloga su poticaj i nadahnuće njihove djelatnosti. Svetom piscu lebdi pred očima jedinstvo Izraela na Sinaju kod sklapanja i proglašenja Saveza. Izrael »jednoglasno« (grčki prijevod kaže jednodušno) prihvati Božji Zakon. I rabinski komentari iz evanđeoskih vremena naglašuju ovu jednodušnost: »Izrael se utabori pod brdom kao jedno srce.« »Svi su bili jedno srce da prihvate s radošću Kraljevstvo Božje.« Novi Izrael, apostolska Crkva isto je jednodušna da prihvati novi Zakon i sklopi novi Savez. Pedesetnica, koja se tada slavi kao spomen-dan Sinajskog saveza, na Duhove dobiva svoje puno značenje.

Ovu jednodušnost izrazit će kasnije pisac bremenitim izrazom koinonia — zajedništvo koje se očituje na svim razinama prve zajednice: zajedništvo u nauci apostola i bratskom zajedništvu, u vjeri i ljubavi, ostvaruje se u punini u »lomljenju kruha i molitvama« (2, 42) u euharistiji i liturgijskoj molitvi. Ovdje pisac navodi samo ono bitno, unutarnje: jedinstvo u molitvi.

Prva Crkva je »postojana u molitvi«. Zajedništvo u molitvi! Značajno! Prvi čin Duhovske crkve, prva briga prije svake druge jest molitva i to zajednička, liturgijska molitva. Crkva će toga biti uvijek duboko svjesna da se na liturgijskoj molitvi temelji njezina snaga i da je to nepresušiv izvor njezina života i rasta. Nije stoga slučajno što je i prvi dokumenat Drugog vatikanskog sabora upravo: *Konstitucija o svetoj liturgiji*.

Ovu zajedničku molitvu predvode apostoli. Ne kaže se zašto mole. Znamo iz Djela apostolskih da Crkva moli za svoje potrebe, za dar Duha, ali nadasve ona daje hvalu Gospodinu. Do sada je polazila na Božju hvalu u jeruzalemski Hram (Lk 24, 53). Duhovska crkva postaje novozavjetni Hram u kojoj se moli u »duhu i istini«, kako to želi nebeski Otac. Iz Djela apostolskih znamo da se liturgijska molitva sastojala od čitanja Svetog pisma, molitve, govora, aklamacija i u središtu je euharistijski čin »lomljenje kruha« (Dj 20, 36).

Prisutnost Marije

Sveti pisac imenom spominje Mariju. Da li je samo slučajno spominje zbog toga što govori o »ženama« ili stoga što govori o »braći« Isusovoj? Ne, njezin spomen nije uvjetovan nikakvim psihološkim ili literarnim zahtjevima mjesta. U ovom kontekstu kao i u povijesnom kontekstu u kojem su napisana djela vidimo da spomen Marije, majke Isusove ima mnogo dublji teološki smisao. Pisac nam želi nešto kazati o ulozi i poslanoj Marije u Duhovskoj crkvi. Što?

Moramo se čuvati da ne padnemo u jedan od ekstrema: naime da kažemo premalo, kao da je spomen Marije ovdje čisto slučajan, bez ikakva značaja, te da se može preko toga prijeći. Rekli smo da je mjesto teološki važno, bremenito, snažno. A opet ne smijemo pasti u drugu skrajnost i naći ovdje nešto što nije bila nakana pisca. Na pr. gledati ovdje Mariju kao »kraljicu-majku« usred apostola koja vodi i upravlja Crkvu u odsutnosti Kralja-Sina, ili kao Učiteljicu apostola, ili potražiti već ovdje sve povlastice koje će živa tradicija Crkve, Učiteljstvo i sveti Oci u svjetlu i pod vodstvom Duha Svetoga u povijesti Crkve otkriti u Mariji. Zaustavit ćemo se samo na onom što možemo sigurno i povijesno utvrditi iz ovoga mjesta o Mariji i njezinoj ulozi u Duhovskoj crkvi. *Prvo*: Marija se imenom spominje. Ona se nalazi među »sestrama« i »braćom« Isusovom koji »slušaju i vrše Božju riječ«. Ona je član Crkve; ali se izdvaja. Pisac nam želi pokazati njezin posebni odnos prema apostolima koji su imenom spomenuti. Dok su druge dvije grupe, žene i braća, samo kao grupe spomenute, Marija je imenom. To je, znak da je Marija u prvoj Crkvi uz apostole.

Čitamo: Marija, »majka Isusova«. Želi li se time kazati samo da je ona »nježna i ponizna majka« Isusova? U tom tekstu i u povijesnom kontekstu »Majka Isusova« ima već teološko značenje. Ona je Majka Isusa Krista koji je Kyrios-Gospodin (Dj 1, 1—12). Dakle, Majka Gospodinova što će Crkva brzo izraziti riječju Theotokos-Bogorodica.

Pisac tako uspostavlja paralelizam s evanđeljem djetinjstva (Lk 1—2). Tamo je Marija, »majka Isusova« nazvana (2, 33, 34, 48, 51) »Majkom Gospodinovom« (1, 43).

Drugo: ta povezanost između ovog mjesta i evanđelja djetinjstva otkriva i druge nakane svetog pisca. Marija začne Sina po Duhu Svetom. Isus je plod Duha Svetoga i Marije. Crkva duhovska isto će biti plod Duha Svetoga. On će oživjeti i posvetiti Kristovo mistično tijelo. Duh Sveti koji tajanstveno djeluje u tajni začeca Isusova kao »Sila Svevišnjega koja osjenjuje Mariju, tako i ovdje djeluje po znaku »vatrenih jezika«. I učinci su jednaki: eshatološko veselje i radost u pohodu Marije Elizabeti (Lk 1, 35, 41) i na prve Duhove (Dj 2, 13).

Shvatljiva nam je sada prisutnost Marije, majke Isusove u prvoj Crkvi, i njezina uloga u Duhovskoj crkvi. *Dekret o Misijskoj djelatnosti Crkve* kaže: »Od Duhova naime otpočese Djela apostolska, kao što je Krist začeo silaskom Duha Svetoga nad Djevicom Marijom i kao što je Krist uveden u djelo svoje službe silaskom istoga Duha Svetoga na njega dok je molio« (AD 4). Početak začeca i rođenja Isusova je djelo Duha, tako i rođenje Crkve je djelo Duha. Crkva nije rođena iz pashalne vjere, nego od Isusa, od Duha koji je sišao na prvu zajednicu.

I u *Konstituciji o Crkvi* stoji: »Crkva promatrajući Marijinu tajanstvenu svetost i nasljeđujući njezinu ljubav, i vjerno izvršujući Očevu volju, po vjernoj primljenoj Božjoj riječi i sama postaje majkom: jer propovjedanjem i krštenjem rađa na novi i besmrtni život djecu, začetu po Duhu Svetomu i od Boga rođenu. Ona je i djevica koja potpuno i čisto čuva vjeru danu Zaručniku, i nasljeđujući Majku svoga Gospodina, krepošću Duha Svetoga djevičanski čuva potpunu vjeru, čvrstu nadu i iskrenu ljubav« (LG 64).

Marijina prisutnost u rađanju Crkve otkriva također kako se Crkva rađa, kakva je njezina narav, njezina bit. Propovijedanjem apostola i djelovanjem Duha Svetoga rađa se Crkva, mistično Kristovo tijelo, koja je kao i Marija, Majka i Djevica. Kao što Marija, rađa Isusa Krista tako i Crkva rađa mistično Kristovo tijelo.

Treće: Marijina prisutnost je molitvena prisutnost. U *Konstituciji o Crkvi* čitamo: »Marija svojim molitvama moli dar Duha, koji ju je već kod navještenja osjenio« (LG 59). Marija je prisutna u liturgijskoj molitvi prve Crkve. Ona je prisutna uvijek u liturgijskoj molitvi Crkve. To jasno potvrđuju liturgije svih kršćanskih Crkava, posebno Crkve iz prvih vremena.

Marijina prisutnost u Duhovskoj crkvi nije dakle samo slučajna. Ima duboko teološko značenje. Ona je tu uz učenice i učenike Isusove, uz braću i sestre Isusove kao učenica i uzor vjernika, kojoj je i samoj potrebno spasenje, jer »jedan je Bog, jedan je i posrednik između Boga i ljudi, čovjek — Krist Isus«. Ali se izdiže nad zajednicom jer je »majka Isusova«, »majka Bogočovjeka«. Odatle i njezina posebna uloga u rađanju mističnog Tijela kao što je bila i u rađanju fizičkog tijela Bogočovjeka. I jedno i drugo rađanje ne odvija se po fizičkim zakonima nego po Duhu Svetom. Njezina prisutnost je molitvena prisutnost, majčinska i nježna u Duhovskoj crkvi.

»Bez Marije, Majke Božje nema Crkve«, kaže otačka tradicija. Bez Marije ostaje nam zagonetka Isusovo rođenje i njegova osoba. Bez Marije ostaje nam zagonetka i postanak Crkve i njezina bit.